

Arbeidsomstandigheden in de timmerwerkplaatsen van kleine aannemers

Risico's van houtbewerkingsmachines en houtstof

De afgelopen jaren zijn bedrijven in de hout-, timmer- en meubelindustrie regelmatig geïnspecteerd op de risico's van het werken aan houtbewerkingsmachines en de blootstelling aan houtstof. Timmerwerkplaatsen van aannemers vallen niet onder de hout-, timmer-, en meubelindustrie en zijn daardoor geruime tijd niet bezocht, terwijl de risico's vergelijkbaar zijn met die in de hout-, timmer- en meubelindustrie.

Doelgroepen

Aannemers zijn vooral actief op bouwlocaties en de inspecties van de Arbeidsinspectie vinden meestal plaats op deze bouwlocaties. De werkzaamheden in kleine timmerwerkplaatsen van aannemers worden voornamelijk bepaald door kleine productieseries, ad hoc werkzaamheden en het gebruik van vooral oudere machines met een handmatige aanvoer van het hout. Grootschalig seriewerk wordt meestal uitbesteed aan grotere timmerbedrijven. Er wordt ook niet altijd de hele dag in de werkplaats gewerkt maar vaak aan de randen van de dag. In de helft van de bezochte timmerwerkplaatsen wordt minder dan 2 uur per dag gewerkt. De meeste werknemers zijn op de bouwplaats aan het werk. Bij een derde van de timmerwerkplaatsen wordt wel de gehele dag in de timmerwerkplaats gewerkt. Veilig werken aan machines, het schoonmaken van houtstof op de werkplek en het onderhouden van afzuiginstallaties krijgen hierdoor niet altijd voldoende aandacht.

Inspectieonderwerpen

Risico's van houtbewerkingsmachines

In timmerwerkplaatsen wordt veel gewerkt met houtbewerkingsmachines. Dit zijn gevaarlijke apparaten met bewegende delen en scherpe snijgereedschappen zoals zaagbladen, beitels en frezen. De scherpe snijgereedschappen roteren met grote snelheid en de handen van de werknemer zijn vaak dicht bij het snijgereedschap. De machines en gereedschappen moeten correct worden gebruikt en de bewegende delen ervan moeten deugdelijk zijn afgeschermd om ongevallen te voorkomen. De risico's ontstaan meestal door het weghalen van de afschermingen. Ook worden vaak de verkeerde snijgereedschappen gebruikt of zijn oude snijgereedschappen niet voorzien van een aanduiding voor handmatige of mechanische aanvoer (MAN- of MEC-aanduiding). Bij handmatige aanvoer wordt het materiaal met de handen langs het zeer snel draaiende snijgereedschap

geleid en tegengesteld aan de draairichting van het snijgereedschap. Bij gebruik van de verkeerde snijgereedschappen is er geen voorziening die terugslag van het materiaal kan voorkomen, met ernstige verwondingen tot gevolg.

Een ander probleem bij machineveiligheid zijn de oude machines van voor 1995. Deze worden vooral in de ambachtelijke bedrijven nog gebruikt. Echter, ook bij veel industriële bedrijven komen deze machines nog voor, ondanks het feit dat veel bedrijven ook moderne CNC-bestuurde machines tot hun beschikking hebben die beter zijn beveiligd. Bij oude machines moet het hout nog handmatig worden aangevoerd, waardoor het arbeidsrisico groot is. Werknemers moeten zich dan aan meer veiligheidsmaatregelen houden om ongevallen te voorkomen.

Risico's van houtstof

Blootstelling aan houtstof kan leiden tot allergische reacties en zelfs tot kanker. De wettelijke grenswaarde voor hardhoutstof is 2 mg/m³ en de streefwaarde is 0,2 mg/m³. Dat wil zeggen dat als dat technisch mogelijk is, een lagere blootstelling dan de wettelijke grenswaarde moet worden nagestreefd. Werknemers kunnen aan houtstof worden blootgesteld als de afzuiging van machines onvoldoende is, als een afzuiginstallatie niet met de juiste filters is uitgerust of als de werkplek op een verkeerde manier wordt schoongehouden.

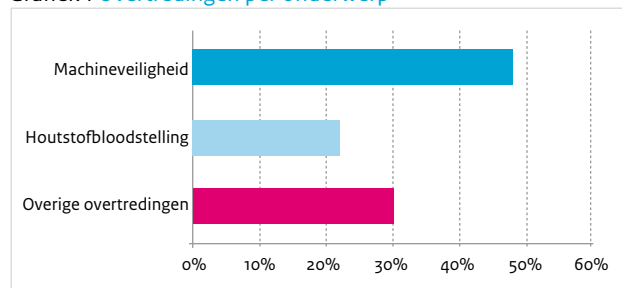
Explosiegevaar

Alles dat kan branden, kan onder bepaalde omstandigheden ook exploderen. Dat geldt niet alleen voor gassen (zoals acetyleen, propaan en waterstof) en vloeistoffen (zoals thinner, alcohol, terpentine en andere vluchtige organische stoffen), maar ook voor kleine deeltjes (van hout, maar zelfs ook van metalen). Sinds 1 juli 2006 is voor explosiegevaar Europese regelgeving van kracht (ATEX 137). Deze is ondergebracht in het Arbobesluit. In houtverwerkende bedrijven kan explosiegevaar aanwezig zijn als gevolg van fijn houtstof.

Inspectieresultaten

Van oktober 2010 tot en met april 2011 zijn 173 timmerwerkplaatsen bezocht. Bij 132 daarvan (76%) werden overtredingen van de Arboret vastgesteld. De inspecteurs hebben 312 keer een waarschuwing gegeven voor een overtreding en 42 keer werkzaamheden stilgelegd.

Grafiek 1 Overtredingen per onderwerp

De meeste overtredingen (48%) betroffen het onveilig werken aan oudere houtbewerkingsmachines, waarbij het hout handmatig moet worden aangevoerd. Van de overtredingen had 22% betrekking op de blootstelling aan houtstof. De overige overtredingen hadden betrekking op een breed scala aan overtredingen, zoals houtstofexplosiegevaar, het niet hebben van een (volledige) risico-inventarisatie en evaluatie (RI&E) en valgevaar. Bij 45 timmerwerkplaatsen (26%) zijn 4 of meer overtredingen aangetroffen. Per overtredend bedrijf zijn gemiddeld 2,8 overtredingen geconstateerd.

Houtbewerkingsmachines

Vooral in de timmerwerkplaatsen waar minder dan 2 uur per dag wordt gewerkt gaat het om incidentele werkzaamheden. Om die reden is het aandeel van houtbewerkingsmachines waar met de hand het hout moet worden aangevoerd, vermoedelijk vrij hoog; in de helft van de bedrijven wordt veelal handmatig aan de machines gewerkt. Iets minder dan een derde van de machines was niet veilig. In vrijwel alle gevallen waren de werknemers voldoende op de hoogte van de gevaren van de houtbewerkingsmachines en de te treffen maatregelen. Toch zijn in een kwart van de timmerwerkplaatsen de verkeerde snijgereedschappen bij machines aangetroffen (MEC-beitels op handaangevoerde machines).

Risico's houtstof onvoldoende beheerst

Bij ruim een kwart van de bedrijven is de blootstelling aan houtstof hoger dan de grenswaarde en 3 op de 4 van deze bedrijven heeft deze hoge blootstelling niet beoordeeld. Onvoldoende maatregelen werden getroffen om de werkplek goed schoon te houden en men kon niet altijd aantonen dat de juiste filters in de afzuiginstallaties zijn gebruikt. Bij 15% van de timmerwerkplaatsen werden ook de risico's van houtstofexplosiegevaar (ATEX 137) onvoldoende beheerst.

Overige resultaten

Lakken met oplosmiddelen zijn niet aangetroffen, er werd alleen met 'watergedragen' lakken gewerkt. Bij 16% van de timmerwerkplaatsen waren onvoldoende maatregelen genomen om de gevolgen van lawaai te voorkomen. Vermoedelijk vindt men dit minder belangrijk omdat in

de meeste werkplaatsen niet elke dag acht uur lang wordt gewerkt. Van de timmerwerkplaatsen heeft 60% een vaste werkplaatstimmerman aangesteld, die verantwoordelijk is gesteld voor de goede gang van zaken in de werkplaats. Toch is zijn invloed op het gebied van het verbeteren van de arbeidsomstandigheden in de werkplaats gering, gezien de uitkomsten van de inspecties.

Conclusies en aanbevelingen

De aandacht van de meeste aannemersbedrijven gaat meer uit naar de veiligheid en gezondheid op de bouwlocaties dan naar de eigen timmerwerkplaats. Het ontbreekt aan structurele aandacht voor de arbeidsomstandigheden door de incidentele werkzaamheden in de timmerwerkplaats. Door deze inspecties zijn de aannemers daar op gewezen en in de gelegenheid om de situaties in hun timmerwerkplaatsen te verbeteren. Zij zouden daarbij gebruik kunnen maken van de instrumenten die door sociale partners in de hout-, timmer- en meubelsectoren zijn, en nog worden ontwikkeld. Tevens hebben ook de stichting Arbouw en andere brancheorganisaties voor aannemers adequate instrumenten beschikbaar. Een vaste werkplaatstimmerman biedt bovendien goede mogelijkheden om de risico's in de werkplaats te beheersen. De vaste werkplaatstimmerman moet daarbij wel beter door het bedrijf worden toegerust om in gevaarlijke of ongezonde situaties op te kunnen treden. Hij zou bijvoorbeeld vergelijkbare taken en bevoegdheden kunnen hebben als de preventiemedewerker. De Arbeidsinspectie zal over een aantal jaren de timmerwerkplaatsen opnieuw bezoeken om na te gaan of de sector verbeteringen heeft gerealiseerd. Mocht de sector zijn inspanningen om te komen tot verbetering niet kunnen aantonen, dan zullen de komende jaren inspecties bij een veel grotere groep timmerwerkplaatsen worden overwogen.

Deze factsheet is een uitgave van:

De Arbeidsinspectie

De Arbeidsinspectie maakt deel uit van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Projectnummer A983

Landelijk Projectleider

John Broere

Landelijk Projectsecretaris

Peter Terstall